

TASARIMDA PSİKOLOJİK RİSKLER

Okan Dinç*

Tasarımın tanımı ile başlayalım. Türk Dil Kurumu sözlüğünde "Tasarım" kelimesinin karşısında ;

1. Zihinde canlandırılan biçim, tasavvur:
"İmgeleme dayanan duyuşsal tasarımlar, şiirin başlıca malzemesi." - Selâhattin Hilav
2. Bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı, tasar çizim, dizayn:
Kentsel tasarım. Çevre tasarımı.
3. Bir araştırma sürecinin çeşitli dönemlerinde izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçeve, tasar çizim, dizayn.
4. Daha önce algılanmış olan bir nesne veya olayın bilinçte sonradan ortaya çıkan kopyası.

Tasarımın tanımı aslında tam olarak sosyolojik ve psikolo-

jik olguları ortaya koyuyor. Psikolojik riskleri tespit etmek ve önlem almak bir o kadar zor.

Tasarım deyince aklımıza ya mühendis ya da teknik ressamlar geliyor. Bu insanların sadece yaratıcı olmalarını değil, karşılaştıkları sorunları tespit edip çözüm bulmalarını da bekleriz. Bir anlamda şüpheli olmalarını isteriz.

Şüphe duymamız bizi kötü yapmaz tedbirli yapar. 40 yıllık sanayii tecrübemde karşılaştığım tasarım hatalarından sadece birkaçını söylemeden asıl konuya geçemeyeceğim. Maalesef mühendislerimizin büyük çoğunluğu matkap ucu açısını bilmeden öğrenmeden mezun oluyorlar. Bu normal bir durum diyebilirsiniz. Metrik 30 bağlantı elemanını talaşlı imalatta ürettirmeye çalışırlar. Sürücü koltuğu ile direksiyonu farklı eksenlerde olan traktör gördüm ben bu ülkede. Sapı ile akarı aynı eksende olmayan

* Makina Mühendisi, Yönetim Sistemleri Danışmanı - okandin@gmail.com

çaydanlık. Sabır çaydanlığı adını koydum. Tutma kulpları aynı eksen de olmayan tencereler.

Bu kadar basit mi diye düşünüyorsunuz. Basit ve düzeltilmesi de bir o kadar zor. Neden mi? Çünkü bu bölümlerde çalışanlar için psikolojik riskleri hiç hesaba katmıyoruz. Oysa tasarımın felsefesinde ne kadar güzel tanımlamışız; daha önce algılanmış olan bir nesne veya olayın bilinçte sonradan ortaya çıkan kopyası. Baskı altında büyümüş ve kendi koruma alanını daha çocuklukta tüm tehlikelere karşı kapatmış olan gençliğe verdiğiniz mühendislik eğitiminden de elinde kalan sadece bu.

Mühendislik ve psikolojik ilk defa General Motors Saturn projesi ile bir araya geldi. Uzay ya da havacılık değil bir otomotiv projesi. Hani şu meşhur konfor alanı olarak bildiğiniz görsel ile tanıştık. GM bu projede ilk defa psikolog ve sosyologlardan oluşan bir ekip kurdu ve riskleri tespit etme başarısı gösterdi. Sürdürülebilirliğini sağlasaydı şuan çok farklı bir konumda olurdu.

İlk büyük psikolojik risk tasarımda çalışanların "KORKU BÖLGESİNİ" aşamamaları. Araştırma geliştirme, mühendislik, tasarım bölümleri için bu ölümcül bir risktir.

En yetenekli olarak tanımladığımız mühendisler için bile ikinci en büyük risk "YALNIZLIK" tır. Kendini yalnız hissedenenler ekip olamazlar. Fikirlerini açıkça özgürce ifade edemezler. En azından onlar öyle düşünürler ve öyle hissederler.

Üçüncü büyük risk de "KAYGI BOZUKLUĞUDUR." Kaygı strese verilen bir reaksiyon olduğu için kaygı taşıyan mühendisler stres altında çalışamazlar, dağılırlar.

Bu risklerin üçü de acil önlem alınması gereken risklerdir. Türkiye'de benim bildiğim hiçbir Ar-Ge merkezinin kadrosunda psikolog bulunmamaktadır. Oysa bu bölümler psikologlara en çok ihtiyaç duyulan yerlerdir. Her yaratıcı projenin içinde psikologların olması gerekmektedir.

Bugün dönüp dolaşip aynı kısır döngünün içinde sıkışıp kalıyoruz. Sonra neden yaratıcı, değerli tasarımlar yapamıyoruz diye hayıflanıyoruz. Oysa konfor alanımızdan her çıkmaya çalıştığımızda korkup geri dönüyoruz. İş hayatım boyunca hiç mazeret üretmedim. Hiç kimsenin de mazeretini dinlemedim. Korku ve baskı ile büyütülen gençlikten yaratıcı olmalarını beklemek hayal olur. Yine de bir yerde farkına varıp kendimizi geliştirebiliriz.

Yalnızlık, özellikle Covid-19 salgını döneminde ve sonrasında karşımıza gelecek en ölümcül risk olacaktır. Zaten bir ekip oluşturamadığımız çalışanlar gittikçe yalnızlaşacaklar. Bu aşamada şunları düşünmek önemlidir. Ne yapacağız neler yapabiliriz onlar için? Bu yalnızlıktan nasıl kurtarabiliriz onları? Eğer bu sorulara hızlıca yanıt bulamazsak bu konuda çalışanlarda daha büyük kaygı bozuklukları oluşacak.

Yalnızca tasarım konularında çalışanlarda değil mühendisliğin tüm alanlarında psikolojik riskler artacak. Üretimde çalışanları bekleyen en büyük risk "DEPRESYON" olacak. Firmanızda üretimde çalışan mühendis arkadaşlarınızı biraz gözlemlerseniz depresif tavırlar sergilediklerini hemen fark edersiniz.

Gelin bu yazıyı eski bir anı ile bitirelim. Yıllar önce birgün Kocaeli Makine Mühendisleri Odasında oturup bir işimi halletmeye çalışırken, içeriye otuzlu yaşlarda bir makine mühendisi arkadaş girdi. "Affedersiniz odadan kaydımı sildirmek istiyorum" dedi. Herkes şaşkın şaşkın ona bakarken devam etti. "Ben firmada kalite bölümünde çalışıyorum. İş tanımım Kalite Mühendisi olarak değişti" dedi.

Dikkatli olun çok daha zor ve büyük bir dalga geliyor hayatımıza. Sevgi ile kalın okuduğunuz için teşekkür ederim. <<